

EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2016.3.31.
COM(2016) 169 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

a kisgyermekeknek szánt tápszerekről

{SWD(2016) 99 final}

TARTALOMJEGYZÉK

1.	BEVEZETÉS	3
2.	A KISGYERMEKEKNEK SZÁNT TÁPSZEREK PIACA AZ EU- BAN	3
2.1	A termékek jelenléte és összetétele	3
2.2	A piac mérete, értéke, árai és szerkezete	4
2.3	A kisgyermekeknek szánt tápszerek forgalmazása	5
3.	A FOGYASZTÓK TUDATOSSÁGA ÉS MAGATARTÁSA	6
4.	A KISGYERMEKEKNEK SZÁNT TÁPSZEREKRE VONATKOZÓ JOGI KERET	6
5.	AZ EFSA TUDOMÁNYOS VÉLEMÉNYE A KISGYERMEKEKNEK SZÁNT TÁPSZEREKRŐL.....	8
6.	A KISGYERMEKEKNEK SZÁNT TÁPSZEREKKEL KAPCSOLATOS KÉRDÉSEK ÖSSZEFOGLALÁSA	9
7.	A TAGÁLLAMOK ÉS ÉRDEKELT FELEK ÁLLÁSPONTJÁNAK ÖSSZEFOGLALÁSA	11
8.	KÖVETKEZTETÉSEK	11

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

a kisgyermekeknek szánt tápszerekről

1. BEVEZETÉS

E jelentés teljesíti a csecsemők és kisgyermekek számára készült, a speciális gyógyászati célra szánt, valamint a testtömeg-szabályozás céljára szolgáló, teljes napi étrendet helyettesítő élelmiszerekről szóló 609/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet 12. cikkében a Bizottság számára kiszabott kötelezettséget (a továbbiakban: meghatározott csoportoknak szánt élelmiszerekről szóló rendelet)¹.

A 12. cikk előírja a Bizottság számára, hogy az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatósággal (EFSA) folytatott konzultációt követően jelentést tegyen az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak arról, hogy szükséges-e különös rendelkezéseket hozni a kisgyermekeknek szánt tejalapú italokkal és hasonló termékekkel kapcsolatos követelményekre vonatkozóan.

Ez a jelentés az EFSA két tudományos szakvéleményén², az EFSA megbízásából készült piaci felmérésen³ és a nemzeti illetékes hatóságokkal és az érdekelt felekkel folytatott széles körű konzultáción alapul. A jelentés mellé készült egy szolgálati munkadokumentum, amely az abban közölt megállapításokat részletesebben is kifejti.

¹ Az Európai Parlament és a Tanács 2013. június 12-i 609/2013/EU rendelete a csecsemők és kisgyermekek számára készült, a speciális gyógyászati célra szánt, valamint a testtömeg-szabályozás céljára szolgáló, teljes napi étrendet helyettesítő élelmiszerekről, továbbá a 92/52/EGK tanácsi irányelv, a 96/8/EK, az 1999/21/EK, a 2006/125/EK és a 2006/141/EK bizottsági irányelv, a 2009/39/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv és a 41/2009/EK és a 953/2009/EK bizottsági rendelet hatályon kívül helyezéséről (HL L 181., 2013.6.29., 35. o.).

² EFSA Panel on Dietetic Products, Nutrition and Allergies (EFSA – diétás termékekkel, táplálkozással és allergiákkal foglalkozó tudományos testület), 2013, *Scientific Opinion on nutrient requirements and dietary intakes of infants and young children in the European Union* (Tudományos szakvélemény a csecsemők és kisgyermekek táplálkozási igényeiről és étrendi bevitelükről az Európai Unióban), EFSA Journal 2013;11(10):3408; EFSA Panel on Dietetic Products, Nutrition and Allergies (EFSA – diétás termékekkel, táplálkozással és allergiákkal foglalkozó tudományos testület), 2014, *Scientific Opinion on the essential composition of infant and follow-on formulae* (Tudományos szakvélemény az anyatej-helyettesítő és anyatej-kiegészítő tápszerek alapvető összetételéről), EFSA Journal 2014;12(7):3760.

³ AINIA, Centro Tecnológico, 2013, *Report of “data collection with respect to the availability and nutritional composition of different types of milk-based drinks and similar products for young children with the denomination of “growing up milks” or “toddlers’ milks” or with similar terminology currently on the market in EU Member States”* (Jelentés az Európai Unió tagállamaiban jelenleg forgalmazott, különböző típusú „növekedést serkentő tej” vagy „junior tejital” vagy hasonló elnevezésű, kisgyermekeknek szánt tejalapú italok és hasonló termékek rendelkezésre állásával és tápanyagtartalmával kapcsolatos adatgyűjtésről), EFSA supporting publication (kapcsolódó közlemény) 2013:EN-505.

2. A KISGYERMEKEKNEK SZÁNT TÁPSZEREK PIACA⁴ AZ EU-BAN

2.1 A termékek jelenléte és összetétele

Az európai uniós jogszabályok nem határozzák meg a kisgyermeknek szánt tápszerek fogalmát. Ezek olyan különleges eljárással vagy összetétellel készült fehérjealapú italokként írhatók le, amelyek 1–3 év közötti kisgyermeknek táplálkozási igényeinek kielégítésére szolgálnak⁵. Bár a gyártók száma alacsony, az uniós piacon több száz kisgyermeknek szánt tápszert forgalmaznak. Az egyes tagállamokban kapható termékek száma jelentős eltéréseket mutat.

⁴ A jelentés tárgyát képező termékekre az alábbiakban a „kisgyermeknek szánt tápszerek” elnevezést használjuk (összhangban azzal, ahogyan az EFSA ezekre a termékekre hivatkozott a témával kapcsolatos szakvéleményeiben [*young-child formulae*]).

⁵ E jelentés alkalmazásában a „kisgyermeknek szánt tápszerek” fogalma nem terjed ki a „dúsított tápszerekre”, vagyis a különböző tápanyagok (pl. vitaminok vagy ásványi anyagok) hozzáadásával készült és az átlagfogyasztók vagy konkrét alcsoportok (pl. általában véve gyermekek), de nem kizárólag 1–3 év közötti kisgyermek számára forgalmazott tejekre.

Változó a kisgyermekeknek szánt tápszerek energiatartalma és összetétele is⁶. A legtöbb esetben a tehéntej a felhasznált fehérjeforrás⁷, de a termék fehérjetartalma általában alacsonyabb, mint a tehéntejé, és a legtöbb esetben a jogszabályok által az anyatej-helyettesítő tápszerek és az anyatej-kiegészítő tápszerek tekintetében kiszabott határértékeken belül marad⁸. A kisgyermekeknek szánt tápszereket többféle mikroelemmel (pl. vas, D-vitamin), többszörösen telítetlen zsírsavakkal (pl. alfa-linolénsav (ALA)) és egyéb anyagokkal (pl. taurin) dúsítják, amelyek gyakran előfordulnak az anyatej-helyettesítő és az anyatej-kiegészítő tápszerekben, ugyanakkor a tehéntejben sok esetben egyáltalán nem, vagy csak kisebb mennyiségben található meg. A kisgyermekeknek szánt tápszerek különböző cukrokat (pl. laktóz, szacharóz, glükóz, maltóz), néha mézet és bizonyos esetekben ízesítőket (pl. vanília) tartalmazhatnak.

2.2 A piac mérete, értéke, árai és szerkezete

A kisgyermekeknek szánt tápszerek piaca a 2008 és 2012 közötti időszakban a vizsgált országok majdnem mindegyikében bővült. A 2012-es adatok alapján a kiskereskedelmi piac mérete több mint 42 000 tonnára becsülhető, értéke pedig meghaladja az 500 millió EUR-t⁹.

A kisgyermekeknek szánt tápszerek ára – több különféle paraméter, például a forgalmazói szerepek és az adók függvényében – tagállamonként eltérő. Áruk hasonló (vagy kevéssel alacsonyabb), mint az anyatej-helyettesítő vagy anyatej-kiegészítő tápszereké, de magasabb, mint a tehéntejé vagy a dúsított tejé¹⁰. A kisgyermekeknek szánt tápszereket különböző csatornákon keresztül forgalmazzák (kiskereskedők, erre szakosodott boltok, weboldalak és gyógyszertárak), a gyógyszertári árak az élelmiszer-áruházakénál többnyire magasabbak.

⁶ AINIA (2013); EFSA (2013).

⁷ A forgalmazott termékek kis hányadában használnak kecsketejből és szójából származó fehérjéket.

⁸ Az „anyatej-helyettesítő tápszer” „olyan élelmiszer, amelyet csecsemők [tizenkét hónaposnál fiatalabb gyermekek] általi fogyasztásra szánnak életük első hónapjaiban, és amely önmagában kielégíti a csecsemők táplálkozási igényeit a megfelelő kiegészítő táplálás bevezetéséig” (a meghatározott csoportoknak szánt élelmiszerekről szóló rendelet 2. cikke (2) bekezdésének c) pontja). Az „anyatej-kiegészítő tápszer” „olyan élelmiszer, amelyet csecsemők [tizenkét hónaposnál fiatalabb gyermekek] általi fogyasztásra szánnak a megfelelő kiegészítő táplálás bevezetésekor, és amely a fő folyadékelemet alkotja a csecsemők fokozatosan változatosabbá váló étrendjében” (a meghatározott csoportoknak szánt élelmiszerekről szóló rendelet 2. cikke (2) bekezdésének d) pontja). Az anyatej-helyettesítő tápszereket és az anyatej-kiegészítő tápszereket jelenleg az anyatej-helyettesítő és anyatej-kiegészítő tápszerekről, valamint az 1999/21/EK irányelv módosításáról szóló, 2006. december 22-i 2006/141/EK bizottsági irányelv (HL L 401., 2006.12.30., 1. o.) szabályozza, amely nagyon hasonlóan határozza meg ezeket a termékeket. A meghatározott csoportoknak szánt élelmiszerekről szóló rendelet arra kötelezi a Bizottságot, hogy felhatalmazáson alapuló jogi aktusok formájában szabályokat fogadjon el az anyatej-helyettesítő és az anyatej-kiegészítő tápszerek vonatkozásában, figyelembe véve a 2006/141/EK irányelv létező követelményeit (a meghatározott csoportoknak szánt élelmiszerekről szóló rendelet 11. cikkének (1) bekezdése és (27) preambulumbekzdése). A 609/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendeletnek az anyatej-helyettesítő és az anyatej-kiegészítő tápszerekre vonatkozó különös összetételi és tájékoztatási követelmények, valamint a csecsemők és kisgyermekek táplálásával kapcsolatos információkra vonatkozó követelmények tekintetében való kiegészítéséről szóló, 2015. szeptember 25-i 2016/127/EU új, felhatalmazáson alapuló bizottsági rendelet (HL L 25., 2016.2.2., 1. o.) 2020. február 22-ével hatályon kívül helyezi és felváltja a 2006/141/EK irányelvet.

⁹ AINIA (2013), 12–34. o. Az EU 11 tagállamából származó adatok, amelyek a teljes EU-28 + Svájc népességének kb. 74 %-át képviselik.

¹⁰ A tagállamok és érdekelt felek által a konzultációs szakaszban (2014) benyújtott adatok.

A kisgyermeknek szánt tápszerek piacán kevés gyártónak van részesedése. A termékeket néhány tagállamban és Svájcban gyártják, ahonnan az EU többi tagállamának és harmadik országoknak értékesítik. Az uniós gyártók a globális piacon vezető szerepet töltenek be¹¹.

2.3 A kisgyermeknek szánt tápszerek forgalmazása¹²

A kisgyermeknek szánt tápszereket az EU-ban általában „*növekedést serkentő tej*” néven forgalmazzák. Használják még például a „*junior tejital*”, illetve a „*kisgyermeknek szánt tejalapú ital*” elnevezést is¹³.

A kisgyermeknek szánt tápszereket olyan különleges összetételű termékeként forgalmazzák, amelyek a kisgyermek táplálkozási igényeinek kielégítésére szolgálnak. A termékeknek a kisgyermek egészséges fejlődésében betöltött szerepével/ilyen célokra való megfelelőségével kapcsolatosan általános megállapításokat tesznek, ezzel együtt a termékeket gyakran úgy mutatják be, mint amelyek kulcsfontosságú szerepet töltenek be a kisgyermek táplálkozási igényeinek kielégítésében, az ilyen igények más módon, szokásos étrend keretén belül való kielégítését pedig nehézkessé állítják be. A tehéntejénél magasabb tápérték a reklámokban gyakran bukkan fel érvként (pl. „*negyvenszer annyi vasat tartalmaz, mint a tehéntej*”).

Ebben az összefüggésben gyakori az olyan tápanyagtartalomra vonatkozó állítások alkalmazása, amelyek vagy hozzáadott, a kisgyermek számára hasznosnak tekintett összetevőket (pl. „*D-vitamint tartalmaz*” vagy „*hozzáadott omega-3*”), vagy olyan tápanyagokat emelnek ki, amelyeket a kisgyermeknek igényeinek való fokozottabb megfelelés érdekében a termék csökkentett arányban tartalmaz („*csökkentett fehérjetartalom*”). Alkalmaznak konkrét összetevőkkel kapcsolatos, egészségre vonatkozó engedélyezett állításokat és a gyermekek fejlődésére és egészségére vonatkozó állításokat is, továbbá kihangsúlyozzák azokat a tápanyagokat, amelyek kulcsfontosságúak a kisgyermek számára (pl. „*a vas hozzájárul a gyermekek megfelelő kognitív fejlődéséhez*”).

A kisgyermeknek szánt tápszereket az 1–3 év közötti kisgyermek számára, vagy bizonyos esetekben kisebb alcsoportok (1–2 vagy 2–3 év közötti gyermekek) számára forgalmazzák. Az anyatej-helyettesítő tápszerektől és az anyatej-kiegészítő tápszerektől való megkülönböztethetőséget a termékek megnevezésével (pl. „*junior gyerektej*”), a címkén feltüntetett korosztály (pl. „*1+*”), illetve annak megfelelő szám (az 1 az anyatej-helyettesítő tápszert, a 2 az anyatej-kiegészítő tápszert, a 3 és a 4 a kisgyermeknek szánt tápszert jelöli), esetleg az egymástól eltérő címkeszínek és -tervek révén biztosítják.

3. A FOGYASZTÓK TUDATOSSÁGA ÉS MAGATARTÁSA

A kisgyermek táplálása nagy eltéréseket mutat az EU különböző részein, figyelembe véve a társadalmi–gazdasági és kulturális különbségeket, az

¹¹ A Franciaországban gyártott, kisgyermeknek szánt tápszerek körülbelül kétharmadát exportra állítják elő (ennek egyharmadát más uniós tagállamokba, kétharmadát pedig harmadik országokba exportálják) és Franciaország háromszor annyit exportál, mint amennyit importál (Secteur Français des Aliments de l'Enfance (SFAE), 2014, *A kisgyermeknek szánt tápszerekre vonatkozó kérdőívre adott válasz*).

¹² A tagállamok és érdekelt felek által a konzultációs szakaszban (2014) benyújtott adatok.

¹³ A szójaalapú termékeket legtöbbször „*növekedést serkentő italnak*” nevezik.

egészségügyi szakemberek és a nemzeti hatóságok ajánlásai közötti eltéréseket, valamint a termékek hozzáférhetőségét.

Általában kijelenthető¹⁴, hogy a tagállamokban az anyatejes táplálás az egyéves kor betöltése után az arány és a fogyasztott mennyiség tekintetében egyaránt jelentősen lecsökken. A tápszerek a tehéntejjel versenyeznek a kisgyermekek étrendjében betöltött szerepért, és a preferenciák tagállamonként változnak. A kisgyermekeknek szánt tápszer fogyasztása általában a 12–18 hónapos kor között a legmagasabb, később pedig csökken. Ezzel párhuzamosan a tehéntej fogyasztásában arányos növekedés figyelhető meg.

Különböző információforrások befolyásolják a szülők és gondozók döntéseit a kisgyermekeknek szánt tápszerekkel kapcsolatban, ideértve a termékek címkézésén és reklámján kívül az egészségügyi szakemberektől kapott tanácsokat és a már tapasztalatot szerzett családtagokkal, barátokkal folytatott véleménycserét is. A szülők és gondozók a leggyakrabban azzal érvelnek a kisgyermekeknek szánt tápszerek alkalmazása mellett, hogy megfelelnek a kisgyermekek táplálkozási igényeinek, és hogy előnyösebbek a tehéntejnél.

Bizonyos tagállamokban a kisgyermekeknek szánt tápszerek fogyasztását a nemzeti hatóságok, illetve az egészségügyi szakemberek ajánlják gyakorlati okokból (például azért, mert az összes tápanyagot változatos étrend révén megfelelő mennyiségben bevinni kevésbé egyszerű). Más tagállamokban az egészségügyi szakemberek és a nemzeti hatóságok inkább a kiegyensúlyozott étrenden belül fogyasztott tehéntejet ajánlják (néha étrend-kiegészítőkkel együtt).

4. A KISGYERMEKEKNEK SZÁNT TÁPSZEREKRE VONATKOZÓ JOGI KERET

2016. július 19-ig az Európai Parlament és a Tanács 2009/39/EK irányelve¹⁵ (amely nagyrészt megismétli az 1989-ben elfogadott jogszabályt) határozza meg a különleges táplálkozási célú élelmiszerekre (úgynevezett „diétás élelmiszerek”) vonatkozó szabályokat. Ez az irányelv a következőképpen határozza meg a diétás ételeket: *„olyan élelmiszerek, amelyeket különleges összetételüknél vagy gyártási eljárásuknál fogva egyértelműen meg lehet különböztetni a rendes fogyasztásra szánt élelmiszerektől, és amelyek alkalmasak az általuk megjelölt táplálkozási célok elérésére, és amelyeket erre való alkalmasságuk megjelölésével hoznak forgalomba”* (az irányelv 1. cikkének (2) bekezdése). A diétás élelmiszereknek minősülő termékek kategóriáiról az irányelv nem ad kimerítő jellegű listát, a fent megadott meghatározás alapján pedig jelenleg 17 tagállam és Norvégia tekinti a kisgyermekeknek szánt tápszereket diétás ételnek¹⁶. Következésképpen ezeknek a termékeknek meg kell felelniük a 2009/39/EK irányelv szabályainak, különösen annak az általános szabálynak, amely szerint a *„termékeknek jellegüknél vagy összetételüknél fogva meg kell felelniük a tervezett különleges táplálkozási célnak”* (az irányelv 3. cikkének (1) bekezdése). Továbbá meg kell felelniük a címkézésre vonatkozó követelményeknek, például fel kell tüntetni, hogy alkalmasak a rendeltetési cél elérésére (az irányelv 9. cikke) és be kell jelenteni őket a forgalomba hozatal helye szerinti tagállam illetékes

¹⁴ A tagállamok és érdekelt felek által a konzultációs szakaszban (2014) benyújtott adatok. A szolgálati dokumentum részletesen elemzi az Egyesült Királyságban, Németországban és Franciaországban megfigyelt gyakorlatokat.

¹⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 2009/39/EK irányelve (2009. május 6.) a különleges táplálkozási célú élelmiszerekről (HL L 124., 2009.5.20., 21.o.).

¹⁶ A tagállamok által benyújtott adatok (2014).

hatóságainál (az irányelv 11. cikke). Tíz tagállam nem tekinti diétás élelmiszereknek a kisgyermeknek szánt tápszereket¹⁷.

A Bizottság 2011-ben elfogadott egy jogalkotási javaslatot a diétás ételekre vonatkozó jogi keret egyszerűsítésére¹⁸. A javaslat célja a „diétás élelmiszer” elavult fogalmának megszüntetése, a 2009/39/EK rendelet hatályon kívül helyezése és új jogi kerettel való helyettesítése volt, amely egyes veszélyeztetett csoportok számára nélkülözhetetlennek minősülő élelmiszercsoportokra vonatkozna, amelyek esetében különös szabályokra volt szükség.

Az Európai Parlament és a Tanács elfogadta a javaslat módosított verzióját (a meghatározott csoportoknak szánt élelmiszerekről szóló rendeletet), a kisgyermek számára készült tápszereket nem vonta be a rendelet hatáskörébe, viszont arra kötelezte a Bizottságot, hogy készítsen jelentést, amelyben elemzi, hogy van-e szükség ezekre a termékekre vonatkozó különös rendelkezésekre.

A meghatározott csoportoknak szánt élelmiszerekről szóló rendelet 2016. július 20-án lép hatályba. Ezen a napon a 2009/39/EK irányelv hatályát veszti, és a jelenleg „diétás élelmiszerekként” forgalmazott, kisgyermeknek szánt tápszerek azon rendes élelmiszerek közé lesznek besorolva, amelyek bizonyos hozzáadott tápanyagokat tartalmaznak és amelyeket a népesség adott alcsoportjának (vagyis kisgyermeknek) szántak, így ugyanolyan helyzet áll elő, mint abban a 10 tagállamban, amely már jelenleg sem tekinti a kisgyermeknek szánt tápszereket diétás ételnek.

Az új jogi keret értelmében a kisgyermeknek szánt tápszerek az Európai Parlament és a Tanács 1925/2006/EK rendeletének¹⁹ hatálya alá esnek, és meg kell felelniük az e rendeletben foglalt szabályoknak (pl. a vitaminok és ásványi anyagok hozzáadása és a címkézés, kizserelés és reklámozás tekintetében). A rendelet 15. cikke szerint a tagállamok a piac nyomon követése érdekében előírhatják a gyártók számára, hogy értesítsék az illetékes hatóságot.

A kisgyermeknek szánt tápszereknek az összes élelmiszerre vonatkozó, egyéb idevágó uniós jogszabálynak is meg kell felelniük. Például a kisgyermeknek szánt tápszereknek az Európai Parlament és a Tanács 178/2002/EK rendeletében²⁰ foglalt szabályok szerint biztonságosnak kell lenniük. A kisgyermeknek szánt tápszerekben lévő élelmiszer-adalékanyagoknak, növényvédőszer-maradékoknak és új élelmiszer-összetevőknek meg kell felelniük az Európai Parlament és a Tanács 1333/2008/EK²¹, 396/2005/EK²² és 258/97/EK rendeletében²³ foglalt szabályoknak.

¹⁷ A tagállamok által benyújtott adatok (2014). Dániában nem forgalmaznak kisgyermeknek szánt tápszereket.

¹⁸ Európai Bizottság, 2011, *A csecsemők és kisgyermek számára készült, valamint a speciális gyógyászati célokra szánt élelmiszerekről szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletre irányuló javaslat*, COM(2011) 353.

¹⁹ Az Európai Parlament és a Tanács 1925/2006/EK rendelete (2006. december 20.) a vitaminok, ásványi anyagok és bizonyos egyéb anyagok élelmiszerekhez történő hozzáadásáról (HL L 404., 2006.12.30., 26. o.).

²⁰ Az Európai Parlament és a Tanács 178/2002/EK rendelete (2002. január 28.) az élelmiszerjog általános elveiről és követelményeiről, az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság létrehozásáról és az élelmiszerbiztonságra vonatkozó eljárások megállapításáról (HL L 31., 2002.2.1., 1. o.).

²¹ Az Európai Parlament és a Tanács 1333/2008/EK rendelete (2008. december 16.) az élelmiszer-adalékanyagokról (HL L 354., 2008.12.31., 16. o.).

²² Az Európai Parlament és a Tanács 396/2005/EK rendelete (2005. február 23.) a növényi és állati eredetű élelmiszerekben és takarmányokban, illetve azok felületén található megengedett

A kisgyermekeknek szánt tápszerek esetében tájékoztatni kell a fogyasztókat az élelmiszerekkel kapcsolatban, ideértve a tápanyag-összetétel feltüntetését is, az Európai Parlament és a Tanács 1169/2011/EU rendeletében²⁴ foglalt szabályok értelmében, és az Európai Parlament és a Tanács 1924/2006/EK rendelete²⁵ értelmében csupán uniós szinten engedélyezett tápanyag-összetételre és egészségre vonatkozó állításokat lehet feltüntetni rajtuk. Ezen állítások csupán az 1924/2006/EK rendelet szerinti alkalmazási feltételekkel, valamint a rendelet általános elveivel és követelményeivel összhangban használhatóak. Konkrétan a rendelet 3. cikke tiltja a megtévesztő, valamint olyan állítások alkalmazását, amelyek kétséget kelthetnek más élelmiszerek biztonságos voltát és/vagy táplálkozásra való alkalmasságát illetően. A 4. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy: „*egyes élelmiszereknek vagy élelmiszercsoportoknak meg kell felelniük [bizonyos tápanyagprofiloknak] ahhoz, hogy a tápanyag-összetételre vagy egészségre vonatkozó állításokkal legyenek elláthatók*”²⁶. A 10. cikk (3) bekezdése előírja, hogy a tápanyag vagy az élelmiszer – általában az egészségre gyakorolt – általános kedvező hatásaira való hivatkozás csak akkor közölhető, ha azt egészségre vonatkozó egyedi állítás is kíséri.

Csak Franciaországban léteznek nemzeti szabályok a kisgyermekeknek szánt tápszerekkel kapcsolatban, és ezeket a diétás élelmiszerekre vonatkozó jogszabályok keretében fogadták el²⁷.

5. AZ EFSA TUDOMÁNYOS VÉLEMÉNYE A KISGYERMEKEKNEK SZÁNT TÁPSZEREKRŐL

E jelentés elkészítése során az Európai Bizottság kikérte az EFSA tudományos véleményét. Az EFSA 2013. október 9-i véleményében²⁸ megállapította, hogy a kisgyermekeknek szánt tápszerek segítségével növelhető az n-3 többszörösen telítetlen zsírsavak, a vas és a D-vitamin bevitele a csecsemők és kisgyermekek körében (ezeket az EFSA a jóddal együtt olyan tápanyagnak minősítette, amelyek esetében bizonyos EU-n belüli csecsemők és kisgyermekek vonatkozásában fennáll az elégtelenség kockázata).

növényvédőszer-maradékok határértékéről, valamint a 91/414/EGK tanácsi irányelv módosításáról (HL L 70., 2005.3.16., 1. o.).

²³ Az Európai Parlament és a Tanács 258/97/EK rendelete (1997. január 27.) az új élelmiszerekről és az új élelmiszer-összetevőkről (HL L 43., 1997.2.14., 1. o.). A 258/97/EK rendeletet 2018. január 1-jén hatályon kívül helyezi az új élelmiszerekről, az 1169/2011/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról, valamint a 258/97/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet és az 1852/2001/EK bizottsági rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2015. november 25-i 2015/2283/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL L 327., 2015.12.11., 1. o.).

²⁴ Az Európai Parlament és a Tanács 1169/2011/EU rendelete (2011. október 25.) a fogyasztók élelmiszerekkel kapcsolatos tájékoztatásáról, az 1924/2006/EK és az 1925/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról és a 87/250/EGK bizottsági irányelv, a 90/496/EGK tanácsi irányelv, az 1999/10/EK bizottsági irányelv, a 2000/13/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv, a 2002/67/EK és a 2008/5/EK bizottsági irányelv és a 608/2004/EK bizottsági rendelet hatályon kívül helyezéséről (HL L 304., 2011.11.22., 18. o.). Az 1169/2011/EU rendelet tápértékjelölésre vonatkozó szabályai 2016. december 13-án lépnek teljes mértékben hatályba.

²⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 1924/2006/EK rendelete (2006. december 20.) az élelmiszerekkel kapcsolatos, tápanyag-összetételre és egészségre vonatkozó állításokról (HL L 404., 2006.12.30., 9. o.).

²⁶ A Bizottság által meghatározandó tápanyagprofilokat még nem dolgozták ki, ezért jelenleg nem érvényes ez a feltétel.

²⁷ Arrêté du 30 mars 1978 fixant les dispositions relatives aux aliments lactés diététiques, JO 24-05-1978 p. NC 4070-4075.

²⁸ EFSA (2013).

Az EFSA szerint azonban e tápanyagok bevitele más módszerekkel is eredményesen növelhető, ilyenek például a dúsított tehéntej, a dúsított gabonafélék és gabonaalapú élelmiszerek, étrend-kiegészítők, vagy pedig a hús és a hal korai bevezetése a kiegészítő táplálásba és rendszeres fogyasztása. Ezért az EFSA arra a következtetésre jutott, hogy a kisgyermeknek szánt tápszerek nem töltenek be egyedi szerepet, ezért nem tekinthetők a kisgyermek táplálkozási igényeinek kielégítéséhez szükségesebbnek más olyan ételeknél, amelyek rendes étrendjük részét képezhetik.

2014. június 26-i véleményében²⁹ az EFSA megállapította továbbá, hogy az első életévben fogyasztott tápszer használata kisgyermekkorban is folytatható, ezért nem tartja szükségesnek különös összetételre vonatkozó kritériumok előterjesztését.

6. A KISGYERMEKEKNEK SZÁNT TÁPSZEREKKEL KAPCSOLATOS KÉRDÉSEK ÖSSZEFOGLALÁSA

Amint azt a fentiekben leírtuk, EU-szerte elterjedt a kisgyermeknek szánt tápszerek használata. E termékek uniós piaca egyre bővül, a belső piacon való szabad forgalmazásuk mindeddig eredményes volt. Az uniós gyártók vezető szerepet töltenek be a világpiacra, és ezzel kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy a Codex Alimentarius jelenleg végzi a STAN 156-1987³⁰ felülvizsgálatát, amely a kisgyermeknek szánt tápszerekre vonatkozó felülvizsgált szabályokat is tartalmaz majd.

Táplálkozási szempontból a kisgyermeknek szánt tápszerek bizonyos olyan tápanyagok bevitt mennyiségének fokozására biztosítanak nem megkerülhetetlen, csupán választható módot, amelyeknek esetében az EU-n belüli csecsemők és kisgyermek egy részének vonatkozásában fennáll az elégtelenség kockázata. Az EU-ban nem merült fel biztonsági probléma a kisgyermeknek szánt tápszerek tekintetében és az e termékekben található különböző tápanyagok általában megfelelnek az anyatej-kiegészítő tápszerekben megengedett koncentrációs határértékeknek. Bizonyos kisgyermeknek szánt tápszerek azonban tartalmazhatnak egyes anyagokat (pl. cukrokat, ízesítőszereket) olyan mennyiségben, amelyek általában nem ajánlottak kisgyermek számára (figyelembe véve a cukorfogyasztás által az elhízottság kialakulásában betöltött szerepet, vagy a cukrok és ízesítők hatását a kisgyermek ízlésének kifejlődésére). Más tápszerekből hiányozhatnak olyan tápanyagok, amelyeknek esetében az EFSA szerint a kisgyermek tekintetében fennáll az elégtelen bevitel kockázata, vagy olyan tápanyagokat tartalmaznak, amelyek esetében nem áll fenn ez a kockázat.

Ezek a kérdések kezelhetők az élelmiszerek közös uniós keretszabályozásával. Például ezeken a termékeken az 1169/2011/EU rendeletben meghatározott feltételeknek megfelelően tápértékjelölést kell feltüntetni. Továbbá a termékeken csak az 1924/2006/EK rendeletben foglalt szabályoknak megfelelő állítások szerepelhetnek. Ebben az esetben az 1924/2006/EK rendelet 10. cikkének (3) bekezdése kimondja, hogy a termék általában az egészségre gyakorolt kedvező hatásaira való hivatkozás (ide tartozhatnak a termék kisgyermek számára való megfelelőségével kapcsolatos állítások) csak akkor közölhető, ha azt engedélyezett egyedi állítás kíséri (pl. „A gyermekek csontjainak megfelelő növekedéséhez és fejlődéséhez szükség van kalciumra és D-vitaminra”). Továbbá az 1924/2006/EK

²⁹ EFSA (2014).

³⁰ Codex Alimentarius, Codex Standard for Follow-Up Formula (anyatej-kiegészítő tápszerekről szóló kódex) - Codex Stan 156–1987.

rendelet 4. cikke használható olyan tápanyagprofilokkal kapcsolatos feltételek rögzítéséhez, amelyeket a kisgyermeknek szánt tápszereknek be kell tartaniuk ahhoz, hogy állítások szerepelhessenek rajtuk (ezzel biztosítva az állításokkal ellátott tápszerek megfelelő összetételét). Az 1924/2006/EK rendelet 4. cikkének alkalmazására azonban még nem került sor.

A kisgyermeknek szánt tápszerek reklámozása bizonyos esetekben félrevezető lehet, mivel megalapozatlan kétséget kelt a rendes élelmiszerek táplálkozásra való alkalmasságával kapcsolatban (például egy olyan állítás, mely szerint *„negyvenszer több vasat tartalmaz, mint a tehéntej”*, miközben a tehéntejnek nem is kell vasat tartalmaznia). Jogi szempontból azonban ez az uniós jogszabályok (pl. az 1924/2006/EK rendelet 3. cikke, amely megtiltja olyan állítások alkalmazását, amelyek kétséget keltenek más élelmiszerek táplálkozásra való alkalmasságát illetően) idevágó rendelkezéseinek téves alkalmazásának minősülne.

2016. július 20-ától az összes EU-ban forgalmazott, kisgyermeknek szánt tápszer ugyanazon besorolás alá kerül (bizonyos tápanyagokkal dúsított rendes élelmiszerek) és az élelmiszerekre vonatkozó uniós jogszabályok idevágó horizontális szabályainak kell megfelelnie.

Habár azokban a tagállamokban, amelyek már jelenleg is a normál fogyasztásra szánt élelmiszernek tekintik a kisgyermeknek szánt tápszereket, nem várható változás, a fennmaradó 17 tagállamban a jelenleg rendelkezésre álló információk alapján már most is lehet számítani változásokra.

Például a 2009/39/EK irányelv hatályon kívül helyezése a diétás élelmiszerek „különleges státuszának” megszüntetésével, valamint az azok összetételére vonatkozó követelmények és a kapcsolódó bejelentési eljárás eltörlésével várhatóan megkönnyíti a piachoz való hozzáférést. Ez elméletileg növelheti a versenyt és a termékek kínálatát, így pozitívan hathat az árakra. Habár a nagyobb verseny megnehezítheti a kisgyermeknek szánt tápszerek gyártói által tett befektetések megtérülését, a piac megnyitása növelné a versenyképességet az általános élelmiszerek ágazatában, és csökkentené a piac torzulásait. A jogbiztonság növekedne (minden terméket ugyanúgy kategorizálnának az egész EU-ban), a jogi keret egyszerűsödne, és csökkenne a vállalkozások adminisztratív terhe (pl. a diétás élelmiszerekre vonatkozó bejelentési eljárás eltörlése, amennyiben a tagállam nem írja elő a dúsított ételek bejelentését).

Várható az összetétel megváltoztatásából és az átcímkezésből eredő költségek felmerülése (pl. a jelenleg diétás élelmiszereknek minősülő termékek megfelelése az 1925/2006/EK rendeletben meghatározott, vitaminokra és ásványi anyagokra vonatkozó követelményeknek, e termékek címkéinek azok a módosításai, amelyekkel a „diétás élelmiszer” elnevezésre való utalások eltávolítása, vagy a fogyasztók élelmiszerekkel kapcsolatos tájékoztatásáról szóló 1169/2011/EU rendelet tápértékjelölésre vonatkozó szabályainak betartása 2016. december 13-ától jár).

Előfordulhat, hogy a 2009/39/EK irányelv és az abban foglalt azon általános követelmény eltörlésével, mely szerint a termékeknek *„jellegüknél vagy összetételüknél fogva meg kell felelniük a tervezett különleges táplálkozási célnak”*, a kisgyermeknek szánt tápszereket jelenleg diétás élelmiszerként forgalmazó gyártók több mozgásteret kapnának termékeik összetételének meghatározásában, ami ezen ételek nem megfelelő összetételéhez vezethet.

Jelenleg nem jósolható meg pontosan a piac 2016 utáni alakulása, ezért ez a leírás nem veheti figyelembe az összes potenciálisan fontos tényezőt. A területen várható fejleményekre jelentős hatást gyakorolhat az, hogy a tagállamok hogyan fognak reagálni a 2009/39/EK irányelv hatályon kívül helyezésére – ez pedig komoly bizonytalansági tényező. Mindenesetre a Bizottság az összes nemzeti szabálytervezet uniós jognak való megfelelését ellenőrizni fogja.

7. A TAGÁLLAMOK ÉS ÉRDEKELT FELEK ÁLLÁSPONTJÁNAK ÖSSZEFOGLALÁSA

Amikor megkérdezték a tagállamokat arról, hogy a kisgyermekeknek szánt tápszerek esetében szükség van-e uniós szintű fellépésre, a tagállami szakértők többsége támogatta az új fellépést. Más tagállamok szakértői ezzel szemben úgy vélték, hogy nincs szükség a kisgyermekeknek szánt tápszerekkel kapcsolatos különös fellépésre, közelebbről véve olyan aggályoknak adtak hangot, melyek szerint a további fellépés indokolatlanul javítaná státuszukat és ezáltal félrevezetnék a fogyasztókat. Ezek a nemzeti hatóságok hangsúlyozták továbbá, hogy az uniós élelmiszerjog horizontális szabályai eredményesen szabályozzák ezeket a termékeket (amint az tíz tagállamban már jelenleg is megfigyelhető).

A legtöbb érdekelt fél (ágazati és nem ágazati érdekeltek egyaránt) támogatta a további fellépés ötletét.

8. KÖVETKEZTETÉSEK

A meghatározott csoportoknak szánt élelmiszerekről szóló rendelet 12. cikkének megfelelően ez a jelentés arról szól, szükséges-e különös rendelkezéseket hozni a kisgyermekeknek szánt tejalapú italok és hasonló termékek (vagyis kisgyermekeknek szánt tápszerek) összetételével és címkézésével kapcsolatos követelmények tekintetében.

Az alábbi következtetések vonhatók le:

- Az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság (EFSA) 2013-ban közzétette tudományos szakvéleményét a kisgyermekeknek szánt tápszerekről, amely szerint ezek a termékek – egyéb lehetőségek között – módot adhatnak bizonyos olyan tápanyagok bevitelének növelésére, amelyeknek esetében az EU-n belüli csecsemők és kisgyermekek egy részének vonatkozásában fennáll az elégtelenség kockázata. Az EFSA szerint azonban ezek a termékek *„nem töltenek be egyedi szerepet, ezért nem tekinthetők a kisgyermekek táplálkozási igényeinek kielégítéséhez szükségesebbnak”* más olyan ételeknél, amelyek rendes étrendjük részét képezhetik;
- A kisgyermekeknek szánt tápszerek összetétele változó. Ugyanakkor az e termékekben található különböző tápanyagok általában megfelelnek az anyatej-kiegészítő tápszerekben megengedett koncentrációs határértékeknek. Nem merült fel biztonsági probléma e termékek esetében;
- Az uniós élelmiszerjog általános kereteinek helyes és teljes alkalmazása a jelek szerint elégséges a kisgyermekeknek szánt tápszerek összetételének (pl. élelmiszer-adalékanyagok, vitaminok és ásványi anyagok hozzáadása vagy új élelmiszer-összetevők használata) és a termékjellemzők közlésének (pl. élelmiszerekkel kapcsolatos információk, tápanyag-összetételre és egészségre vonatkozó állítások) szabályozásához.

- Azokban a tagállamokban, amelyek jelenleg diétás élelmiszereknek minősítik a kisgyermekeknek szánt tápszereket, 2016. július 20-a után változni fog a helyzet a 2009/39/EK irányelv és az abban foglalt azon általános követelmény eltörlésével, mely szerint a termékeknek *„jellegüknél vagy összetételükénél fogva meg kell felelniük a tervezett különleges táplálkozási célnak”*. A 2016 utáni fejleményeket még nem lehet előrejelezni, mivel nem állnak rendelkezésre konkrét információk arról, hogy a gazdasági szereplők vagy a fogyasztók hogyan alkalmazkodnak majd az új jogi kerethez, vagy hogy a tagállamok hogyan reagálnak majd nemzeti szinten arra, hogy nem lehet tovább alkalmazni a 2009/39/EK irányelv említett rendelkezését. Mindenesetre a Bizottság az összes nemzeti szabálytervezet uniós jognak való megfelelését ellenőrizni fogja.